

Урок 27. **ССАВЦІ. ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ТА СПОСІБ ЖИТТЯ**

Дата _____

Клас _____

Цілі уроку:

- **освітня:** ознайомити учнів з основними особливостями організації та процесів життєдіяльності ссавців;
- **розвивальна:** розвивати вміння знаходити взаємозв'язки між об'єктами вивчення та вміння аналітично мислити;
- **виховна:** виховувати розуміння важливості існування для нашої планети всіх живих організмів, які на ній існують.

Обладнання й матеріали: опудало ссавця (заєць, білка тощо), таблиці «Клас Ссавці. Собака», «Клас Плазуни», вологі препарати, що ілюструють будову рептилій, птахів і ссавців.

Базові поняття і терміни уроку: ссавці, шерсть, вібриси,

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Питання для бесіди

- ♦ Які групи птахів вам відомі?
- ♦ Які особливості зовнішньої будови мають птахи?
- ♦ Де живуть птахи?
- ♦ Чим живляться птахи?
- ♦ Як розмножуються птахи?

III. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Розповідь учителя з елементами бесіди

- ☒ **Ссавці або звірі** — це наземні теплокровні хребетні тварини, у процесі розвитку зародка яких утворюються зародкові оболонки. Їхнє тіло зазвичай вкрито шерстю, але зустрічаються види, які втратили шерстяний покрив.

Загальна будова тіла в ссавців така сама, як і в рептилій. Залежно від способу життя зовнішній вигляд ссавців може істотно відрізнятися. У літаючих форм (кажани) є крила. Водні форми (кити) мають обтічну форму тіла, підземні мешканці (кроти) — кінцівки, що риють.

На відміну від рептилій і птахів, для ссавців характерна наявність значної кількості різноманітних залоз.

Шкірні залози ссавців:

- **потові** (виділяють піт);
- **сальні** (виділяють секрет, що змащують волосся і шкіру);
- **пахучі** (видозмінені сальні або потові залози);
- **молочні** (видозмінені потові залози).

Шкірні покриви ссавців утворюють велику кількість похідних. Вони виконують різноманітні функції, в основному зберігають тепло й захищають від несприятливих зовнішніх впливів.

Рогові похідні шкіри:

- волосся;
- кігті;
- нігті;
- копита;
- луска;
- роги (крім рогів оленів).

Суцільний покрив волосся ссавців утворює міх. Він недовговічний і періодично оновлюється. Зміна волосяного покриву називається линькою.

Типи волосся ссавців:

- пухове волосся (пух — коротке м'яке волосся);
- остьове волосся (ость — товсте й пружне волосся);
- чутливе волосся (вібриси — органи дотику).

Видозміни волосся ссавців:

- голки (у їжака);
- щетина (у кабана).

Особливості розмноження ссавців

Статеві залози ссавців — парні сім'яники та яєчники. Запліднення внутрішнє. Як і зародок птахів і рептилій, зародок ссавців утворює зародкові оболонки (амніон, алантоїс і хоріон). Розвиток зародка відбувається в яйці, сумці або матці. У всіх плацентарних і деяких сумчастих ссавців зародок утворює спеціальний орган — плаценту, що забезпечує його зв'язок з організмом матері. Плацента забезпечує живлення зародка й виводить із його організму продукти обміну.

Залежно від особливостей розмноження й розвитку, ссавців поділяють на три групи: яйцекладні, сумчасті та плацентарні.

Яйцекладні

Самиці відкладають яйця. Вони довше, ніж у плазунів, перебувають у статевих шляхах, і значну частину розвитку зародок проходить в організмі матері. Дитинчата, що вилупилися з яєць, вигодовуються молоком. Справжніх сосків не мають, залози відкриваються окремо одна від одної на залозистих полях черева самиці.

Сумчасті

Плацента погано розвинена, ембріон живиться переважно за рахунок жовтка яйця. Завершується розвиток у сумці матері. Є справжні соски. Живлення зародка молоком пасивне. Молоко впорскується в рот дитинчати в результаті скорочення спеціального м'яза матері.

Плацентарні

Плацента добре розвинена. Дитинчата народжуються більш розвиненими, ніж у сумчастих, і здатні самотійно ссати молоко.

IV. УЗАГАЛЬНЕННЯ, СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ І ВМІНЬ УЧНІВ

Дати відповіді на питання.

- ♦ Хто такі ссавці?
- ♦ Де живуть ссавці?
- ♦ За якими ознаками тварин відносять до ссавців?
- ♦ Як розмножуються ссавці?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вивчити відповідний матеріал із підручника.